

////////////////////////////////////

GOED GEDRAGEN

VAN ONGEWENST GEDRAG NAAR LEERONDERSTEUNEND

GEDRAG

7.11.2025

////////////////////////////////////

INHOUD

1	Probleemstelling	3
2	Reikwijdte	4
2.1	Beleidsmatig	4
3	Doelstellingen	6
3.1	Ruimte creëren voor het leerproces.	7
3.1.1	Aanleren gedragsvaardigheden vanaf de kleuterklas	7
3.1.2	Klasmanagement	8
3.1.3	Elke schakel neemt zijn verantwoordelijkheid	8
3.2	Leerprestaties en gekwalificeerde uitstroom verhogen.	9
3.2.1	Er wordt ingezet op sterke instructie	10
3.2.2	Leerlingen in een risicosituatie worden begeleid binnen de school	10
3.2.3	Scholen en leerlingen worden ondersteund bij het gebruik van uitsluitingen en schorsingen	10
3.3	Veilige leeromgevingen installeren	11
3.3.1	De grenzen van gewenst gedrag worden verduidelijkt	11
3.3.2	Leerlingen en scholen in risicosituaties worden beschermd	11
3.4	Gedrag benaderen vanuit een integraal schoolbeleid	12
4	Acties	13
4.1	Acties in fase 0: begeleiding van alle leerlingen (brede basiszorg)	13
	Klasmanagement	13
	De gedragsexpert	15
	Ouderlijke verantwoordelijkheid	16
	Preventieve aanpak	17
	Veilige leeromgeving	20
4.2	Acties in FASE 1: wanneer extra maatregelen nodig zijn (de verhoogde zorg)	20
	Tucht en leerrecht	20
4.3	Acties in FASE 2: meer gespecialiseerde ondersteuning (uitbreiding van zorg)	23
	Ingrijpen bij extreem gedrag	23
	Samenwerking	24
5	Vervolgstappen	27
	Uitrol van het actieplan	27
6	Evaluatie en monitoring	28
	Evaluatiekader doel 1: Ruimte creëren voor het leerproces	28
	Evaluatiekader doel 2: Leerprestaties en gekwalificeerde uitstroom verhogen	28
	Evaluatiekader doel 3: Veilige leeromgevingen creëren	29

////////////////////////////////////

1 PROBLEEMSTELLING

We streven in Vlaanderen naar kwaliteitsvol onderwijs met hoge verwachtingen voor elke leerling. Helaas krijgen we signalen van een stijging in ongewenst gedrag en schooluitval in het kleuter-, lager- en secundair onderwijs en zowel uit het gewoon als het buitengewoon onderwijs¹ die duidelijk maken dat deze ambitie vandaag nog niet wordt waargemaakt. Het stijgend aantal leerlingen dat omwille van ongewenst gedrag (tijdelijk) geschorst wordt, is dan ook een probleem dat we niet onaangeroerd kunnen en willen laten. Leerlingen die niet naar school gaan, missen belangrijke leertijd.

Het gedrag van leerlingen vormt een van de fundamenteën voor hun studiesucces en de onderwijskwaliteit in zijn geheel². In dit actieplan willen we dan ook inzetten op een schoolomgeving waarin we leerlingen ondersteunen in het ontwikkelen van gewenst gedrag en ongewenst gedrag duidelijk begrenzen. Aangezien vroegtijdige schooluitval en ongekwalificeerde uitstroom vaak worden voorafgegaan door een periode met schorsingen en/of uitsluitingen, willen we voldoende preventief werken aan gedrag en acties vooropstellen die dit patroon kunnen doorbreken.

Scholen geven aan dat er een toename is van de complexiteit van zorgnoden en gedragsproblematieken³ (bv. demotivatie, onderontwikkeling van socio-emotionele vaardigheden, instructies weigeren opvolgen, spijbelen, pesten...) die kunnen maken dat een leerling tijdelijk of permanent uitvalt of wordt uitgesloten op school. Ook van leerlingen en ouders krijgen we steeds meer signalen van onveilige schoolomgevingen, pestgedrag⁴ en periodes waarin leerlingen thuis zitten in plaats van in de schoolbanken⁵. De sfeer in de klas en op de speelplaats en de manier waarop leraren met hen omgaan, blijken bepalend voor hoe veilig en verbonden leerlingen zich voelen⁶.

In sommige gevallen zijn er extreme vormen van ongewenst gedrag (zoals bv. bendevoering, agressie, gendergerelateerd geweld of radicalisering) die het functioneren van de scholen ondermijnen. Voor dit probleem beschikken scholen vandaag nog niet over voldoende passende oplossingen. Dit is één van de redenen dat sommige leraren de job te zwaar vinden en sneller stoppen met lesgeven. Het lerarentekort is groter bij leerlingengroepen met meer ongewenst gedrag⁷.

De problemen treffen een diverse groep kinderen en jongeren die om verschillende redenen nog moeilijk aansluiting vinden in het onderwijssysteem, ongewenst gedrag op school is één van de factoren die deze

¹ Cijfers: stijging van schooljaar 2020-2021 naar schooljaar 2023-2024

Voor SO: preventieve schorsingen van 6821 naar 19536, tijdelijke uitsluitingen van 4225 naar 13517 en definitieve uitsluitingen van 1954 naar 4528 (waarvan tijdens schooljaar en datzelfde jaar niet meer inschrijven in een andere school van 435 naar 1105)

Voor BaO: preventieve schorsingen van 157 naar 807, tijdelijke uitsluitingen van 60 naar 369 en definitieve uitsluitingen van 38 naar 110 (waarvan tijdens schooljaar en datzelfde jaar niet meer inschrijven in een andere school van 19 naar 35)

Bron: Agentschap voor Onderwijsdiensten - Databanken geraadpleegd op 5 februari 2025.

² TALIS-onderzoek van 2024 toont aan dat de lestijd onder druk staat omdat er veel tijd gaat naar ordehandhaving. <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestanden/TALIS%202024%20Vlaanderen.pdf>

³ Zie ook [Boost voor de B-stroom | Vlor](#) en [Rapport: Signalen van centra voor leerlingenbegeleiding | Kinderrechtencommissariaat](#)

⁴ Scholierenkoepel (2024). [De scholierenstem. Memorandum van de Vlaamse Scholierenkoepel](#). Van de bevroegde scholieren geeft meer dan 1 op de 10 van de aan zich niet veilig te voelen op school, 1 op 5 geeft al meer dan één keer gepest te zijn geweest door een andere leerling van de school. 38% van de bevroegde scholieren zijn voorstander van een verplicht antipestbeleid op school.

⁵ Rapport kinderrechtencommissariaat: <https://www.kinderrechten.be/publication/29278>

⁶ Scholierenkoepel (2025). [Advies 'Naar een veilig en verbonden schoolklimaat'](#).

⁷ Burssens, D., Goedseels, E., Pleysier, S., & Vettenburg, N. (Eds.). (2019). *Turbulente leerlingen: probleemgedrag op school positief aanpakken*. Gompel&Svacina.

aansluiting enorm bemoeilijkt. De negatieve gevolgen reiken verder dan de individuele leerling bij wie het probleem zich voordoet. Het raakt ook medeleerlingen, het schoolpersoneel en de bredere schoolgemeenschap als organisatie die mee instaat voor het leerproces van kinderen en jongeren.

In het verleden werden er al heel wat concrete initiatieven genomen om schooluitval in scholen te voorkomen en aan te pakken: o.a. lokale netwerken in elke provincie binnen het actieplan “samen tegen schooluitval”, NAFTA-trajecten sinds 2016, ESF-transitietrajecten vroegtijdig schoolverlaten en ESF-Leerwegtrajecten, de ondersteuning van verschillende projecten die inzetten op schoolbinding en een positieve schoolloopbaan zoals SODA+, Nieuwe Kansen Geven, Edusprong, jongerencoaches... Uit de cijfers blijkt echter dat ondanks deze initiatieven het totaal aantal vroegtijdige schoolverlaters⁸ en het aantal uitsluitingen⁹ niet is gedaald. In dit actieplan focussen we op ongewenst gedrag als één van de onderliggende oorzaken voor schooluitval, met complementaire acties aan andere initiatieven om schooluitval terug te dringen. Uit onderzoek blijkt dat scholen nog meer kunnen inzetten op het uitbouwen van een brede basiszorg¹⁰ en zien we dat preventieve acties die meer inzetten op rust, routine en sterke instructie nog niet breed geïmplementeerd worden. In een schoolomgeving waar die ondersteuning is ingebed, waar duidelijke grenzen zijn en consequenties wanneer die overschreden worden, vergroot de kans op zowel sterke leerresultaten als een positieve leeromgeving, waarin ook de job van leerkracht voldoening geeft.

2 REIKWIJDE

2.1 BELEIDSMATIG

Vroegtijdig schoolverlaten en dalende leerprestaties zijn complexe fenomenen die voortkomen uit een samenspel van uiteenlopende factoren, zowel op het niveau van de jongere, de ouders, de school als de bredere samenleving.

Ongewenst gedrag en is een belangrijke risicofactor, waar we binnen dit actieplan sterk op inzetten. Met dit plan nemen we ook een aantal gerichte maatregelen om tegemoet te komen aan de noden van de doelgroep, de oorzaken of het risico op schooluitval. Dit doen we bijvoorbeeld door alternatieve trajecten te bekijken, korter op de bal te spelen bij afwezigheden en samenwerking en informatiedeling tussen scholen en externe partners te bevorderen. We hebben bij de uitwerking van het actieplan o.a. rekening gehouden met de beleidsaanbevelingen uit het rapport ‘Thuiszitters uit de schaduw’ van het Kinderrechtencommissariaat. Deze aanbevelingen vormen een belangrijke referentie en zullen ook in de

⁸ Het percentage vroegtijdige schoolverlaters steeg tussen de schooljaren 2014-2015 en 2018-2019 van 9,7% naar 12,1%. Tijdens het eerste coronajaar (2019-2020) zakte dat percentage naar 9,4%. In 2020-2021 steeg het percentage vroegtijdige schoolverlaters naar 12,0% en in 2021-2022 naar 14,1%, om vervolgens in 2022-2023 te dalen naar 13,2%. (Vroegtijdige schoolverlaters (op basis van administratieve data) | Vlaanderen.be)

⁹ Cijfers: stijging van schooljaar 2020-2021 naar schooljaar 2023-2024

Voor SO: preventieve schorsingen van 6821 naar 19536, tijdelijke uitsluitingen van 4225 naar 13517 en definitieve uitsluitingen van 1954 naar 4528 (waarvan tijdens schooljaar en datzelfde jaar niet meer inschrijven in een andere school van 435 naar 1105)

Voor BaO: preventieve schorsingen van 157 naar 807, tijdelijke uitsluitingen van 60 naar 369 en definitieve uitsluitingen van 38 naar 110 (waarvan tijdens schooljaar en datzelfde jaar niet meer inschrijven in een andere school van 19 naar 35)

¹⁰ Onderwijspiegel: jaarlijks rapport van de onderwijsinspectie 2025

Ook binnen andere beleidscontexten is er aandacht voor maatregelen die verder reiken dan louter de preventie van schooluitval en ongewenst gedrag, maar hier uiteindelijk wel aan bijdragen en zo ook inzetten op het verhogen van de leerprestaties en gekwalificeerde uitstroom. Deze maatregelen zijn vaak integraal verweven in het onderwijssysteem en richten zich op een breed spectrum aan gerelateerde uitdagingen. Het is dan ook te verwachten dat maatregelen en acties binnen deze verschillende beleidsdossiers elkaar aanvullen en zelfs versterken. Daarnaast kennen sommige remediërende of curatieve maatregelen eveneens overlap in doelgroepen of aanpak.

- 'Ieder kind Taalheld' – Strategisch plan voor de versterking van het Nederlands
- Maatregelen ter versterking en opwaardering van het BSO/TSO
- Ouderlijke verantwoordelijkheid
- Plan duaal leren en de veldverkenning in kader van de groeifase
- Minimumdoelen basisonderwijs
- Inclusief onderwijs

Het volledig oplossen van ongewenst gedrag en schooluitval bij leerlingen zijn doelstellingen die niet alleen bereikt worden via het beleidsdomein Onderwijs en Vorming. Voor bijkomende acties binnen deze operationele doelstelling verwijzen we dan ook naar de transversale actieplannen: het Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan, het Vlaams Actieplan ter Preventie van Radicalisering en Polarisering en het Nationaal Actieplan Gendergerelateerd Geweld.

////////////////////////////////////

3 DOELSTELLINGEN

Met dit actieplan opteren we zowel voor een **preventieve** als een **remediërende aanpak** die maximaal inzet op het (verder) voorkomen van ongewenst gedrag en schooluitval. Als we rustige en veilige klasomgevingen willen, moeten we leerlingen ook duidelijk en expliciet het gedrag aanleren dat hiertoe leidt. Zij moeten ook de **grenzen** leren van acceptabel gedrag, en ervaren dat er **consequenties** zijn als ze die grenzen overschrijden. Het behoort tot de vrijheid van de school om die grenzen zelf te bepalen binnen het pedagogisch project. Met dit actieplan willen we het belang benadrukken van duidelijk geëxpliciteerde en opgevolgde grenzen en consequenties met het oog op een kwaliteitsvolle leeromgeving voor elke leerling.

Een sterke leerkracht kan een grote impact hebben op de leeromgeving. Maar zij zouden die verantwoordelijkheid niet alleen mogen dragen. Schoolbesturen, directies en het gehele schoolteam, inclusief ondersteuners, moeten daarin hun rol spelen en dat schoolklimaat mee bewerkstelligen. Het is daarom essentieel om een gestructureerd en **integraal en schoolbreed beleid** te ontwikkelen dat scholen helpt om een positief leerproces te bevorderen en adequaat met ongewenst gedrag en schooluitval om te gaan. Dit wil zeggen dat de gedragsverwachtingen, regels en consequenties voor iedereen duidelijk zijn en door iedereen worden toegepast. We maken hiervan een **gedeelde verantwoordelijkheid** van iedereen die betrokken is bij het leerproces van de leerling; de school, de leerkrachten, ondersteuners, ouders en vanaf een bepaalde leeftijd ook de leerling zelf. Iedereen heeft zijn rol te spelen, maar een sterk schoolmanagement speelt de grootste rol in het bepalen, uitdragen en opvolgen van dit integraal schoolbreed beleid. Binnen de school heerst dan een cultuur waarin vanzelfsprekend is 'zo doen we dat hier'.

Er zijn situaties waarin bepaalde problemen, zoals **ernstig ongewenst gedrag** of een groot risico op schooluitval, vragen om een **meer substantiële aanpak**. We hebben de plicht om onze kinderen een veilige leeromgeving te bieden; een rustige klas zonder stoorzenders. Voor leerlingen die dergelijke leeromgeving voor anderen frequent of ernstig verstoren, moeten ernstige maatregelen worden genomen.

Om voldoende ruimte te maken in scholen voor het installeren van een preventieve aanpak en omdat het effect hiervan in gedrag van leerlingen vertraagd is (zeker in het secundair onderwijs), moeten we (tijdelijk) focussen op de manier waarop scholen moeten omgaan met dit ongewenst gedrag. De combinatie van duidelijke consequenties en begeleiding naar beter gedrag zijn essentieel in deze aanpak.

Vanuit deze visie wil dit actieplan drie grote doelen realiseren: ruimte creëren voor het leerproces, leerprestaties en gekwalificeerde uitstroom verhogen en een veilige leeromgeving installeren. Zo kunnen we komen tot een positief leerproces waarin leerlingen en leerkrachten zich betrokken en gemotiveerd voelen en dit ook weerspiegelen in hun houding en gedrag. Zo ondersteunen we leerkrachten in hun kerntaak, verhogen we de leerprestaties en de kans op gekwalificeerde uitstroom. Scholen, directies en leerkrachten moeten vaak zelf achterhalen welke effectieve strategieën ze in hun school kunnen toepassen. Dat lukt vaak, maar soms kunnen ze overspoeld worden door uitdagingen en verwachtingen van de leerlingen. In die gevallen mogen we niet verwachten dat elke school het warm water opnieuw uitvindt. Wanneer scholen **evidence informed en data-gedreven te werk gaan**, kunnen ze gerichte en samenhangende acties ondernemen die niet alleen problemen voorkomen, maar ook bijdragen aan het

versterken van gewenst gedrag, betrokkenheid en motivatie om een positieve schoolloopbaan te bevorderen.

3.1 Ruimte creëren voor het leerproces.

De voorwaarden voor een positief leerproces worden vervuld binnen de aanpak en organisatie van de school en leerlingenbegeleiding. Goed onderwijs, duidelijke routines, schoolbinding en gewenst gedrag worden een gedeelde verantwoordelijkheid van het hele schoolteam. Dit geeft de nodige rust in het hoofd van leerlingen om te kunnen leren en succes te ervaren. Dit neemt de druk weg bij individuele leerkrachten, en creëert (terug) ruimte om te focussen op hun kerntaak; het lesgeven.¹¹ Dergelijke leeromgeving creëren is wenselijk maar uitdagend, waardoor veel onderwijsprofessionals worstelen met de juiste aanpak.

3.1.1 Aanleren gedragsvaardigheden vanaf de kleuterklas

Niet elk kind arriveert op school met de juiste gewoonten die hen naar succes leiden. Veel kinderen ontbreekt het aan sociale vaardigheden of waarden omwille van ongelijke kansen in hun omgeving. Het is van belang dat we leerlingen van kleins af aan helpen om een **goede leerhouding en gewenst gedrag** te ontwikkelen. Dit betekent dat je hen gewoonten aanleert die horen bij de vooropgestelde waarden binnen de school, zoals luisteren (respect), stilzitten en concentratie opbouwen (doorzettingsvermogen). Deze liggen aan de basis van complexere vaardigheden zoals zelfreflectie, het respecteren van grenzen, samenwerking enzovoort. Deze gewoonten versterken leerlingen om gedurende hun onderwijstraject positieve groei door te maken en stimuleren hen om verantwoordelijkheid te nemen voor hun gedrag en schoolloopbaan. Op die manier wordt de noodzaak om te moeten bijsturen of ingrijpen kleiner, krijgt de leraar meer tijd voor het lesgeven, het verhoogt de leerprestaties en er is meer ruimte om te bouwen aan de band met de leerling¹². Door de vaardigheden al vroeg in het onderwijstraject van leerlingen aan te leren en dus vanaf de kleuterschool starten, bouwen we aan een sterke basis voor gewenst gedrag en een positieve schoolloopbaan.

In mei 2025 werden in het kader van het voorstel van de nieuwe minimumdoelen basisonderwijs nieuwe **leerondersteunende vaardigheden** naar voren geschoven om leerlingen te helpen om beter tot leren te komen; gepast reageren op plagen en pesten, interageren in balans met eigenwaarde en grenzen van anderen, doorzettingsvermogen, positief communiceren, toegewezen rol invullen... Deze vaardigheden vormen een essentieel onderdeel van het curriculum, maar zijn op zichzelf niet voldoende. Ze moeten ingebed zijn in een consistent schoolbeleid inzake gedrag en sociale vaardigheden, bijvoorbeeld via een schoolbrede leerlijn, met vertaling naar klasmanagement en effectieve didactiek. Daarom verwijzen de minimumdoelen expliciet naar school- en klasafspraken; uiteraard geldt dit ook voor doelen waar dit impliciet blijft.

¹¹ Bracke, S. GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID TUSSEN DE LEERKRACHT EN DE LEERLINGENBEGELEIDER: COMMUNICATIE ALS SLEUTEL TOT SUCCES.

¹² Struyf, E. & De Neve, D. (2024). OBPWO – Effectief klasmanagement en een veilig klasklimaat dat leren ondersteunt: van grenzen stellen tot verbinden

3.1.2 Klasmanagement

Een ordelijke en gestructureerde schoolomgeving is essentieel voor goed onderwijs. Rust, routine, regelmaat en goede relaties gebaseerd op wederzijds begrip van hoe men met elkaar moet omgaan, vormen de basis voor een veilig en stimulerend schoolklimaat¹³. Wanneer de les niet moet onderbroken worden door opmerkingen of gedrag dat die rust verstoort, gaat er minder leertijd verloren. Sterk klasmanagement is de beste preventieve maatregel voor gedragsproblemen.

- **Rust en routine**

Rust in een school en in een klas begint bij duidelijke routines die worden aangeleerd en dagelijks worden toegepast. Een voorspelbare structuur helpt leerlingen om zich veilig en geborgen te voelen, wat bijdraagt aan een productieve leeromgeving en een sterke schoolbinding¹⁴.

- **Regelmaat**

Regelmaat verwijst naar de voorspelbare structuur in de klas en op school. Het betekent dat lessen en dagen op een herkenbare manier verlopen en dat regels en afspraken consequent worden nageleefd. Die voorspelbaarheid geeft leerlingen houvast: ze weten wat er van hen verwacht wordt en kunnen zich daardoor beter concentreren en gedragen.

- **Relatie**

Wanneer leerlingen zich betrokken, competent, verbonden en gewaardeerd voelen, neemt niet alleen hun motivatie en schoolbinding toe, maar wordt ook gewenst gedrag versterkt. Een zwakke binding tussen de school en leerlingen neemt een centrale rol op in de verklaring van probleemgedrag en zelfs criminaliteit¹⁵. Leerlingen moeten het belang van de veiligheid en de leerkansen van anderen begrijpen, dit helpt hen ook de waarde van een positieve relatie met medeleerlingen en schoolpersoneel in te zien.

Klasmanagement mag niet enkel worden overgelaten aan individuele capaciteiten van de leerkracht. Hoewel voldoende vorming cruciaal is, moeten leraren ook ondersteund worden door een helder schoolbeleid dat klasmanagement bevordert en op die manier de lestijd maximaal benut. Dit beleid moet onderschreven worden door effectieve schoolleiders die bewaken dat dit beleid gekend is en consequent wordt uitgedragen.

3.1.3 Elke schakel neemt zijn verantwoordelijkheid

Er is engagement nodig van iedereen die bij het leerproces van kinderen en jongeren is betrokken om tot kwaliteitsvol leren en, in het bijzonder het aanleren van gewenst gedrag, te komen. Ook is betrokkenheid nodig bij het vinden en uitwerken van oplossingen voor problemen die het leerproces in gedrang brengen. Leerkrachten en scholen kunnen dit niet alleen. De oplossingen komen dus niet alleen van de scholen en de

¹³ Struyf, E. & De Neve, D. (2024). OBPWO – Effectief klasmanagement en een veilig klasklimaat dat leren ondersteunt: van grenzen stellen tot verbinden

¹⁴ Bennett, T. (2017). *Creating a Culture: How School Leaders Can Optimise Behaviour*. Department for Education (UK)

¹⁵ Burssens, D., Goedseels, E., Pleysier, S., & Vettenburg, N. (Eds.). (2019). *Turbulente leerlingen: probleemgedrag op school positief aanpakken*. Gompel&Svacina.

leraren maar ook van de ouders, leerlingen zelf en andere belangrijke organisaties, zoals de pedagogische begeleidingsdiensten, de CLB's en de leersteuncentra, die hen kunnen helpen. Ook welzijnsactoren delen in deze verantwoordelijkheid.

Leerlingen zijn vragende partij om betrokken te worden bij de aanpak van ongewenst gedrag op school en het beleid dat de school daarrond ontwikkelt¹⁶. Zij moeten begrijpen, en de meesten zien dit ook in, dat slecht gedrag nadelig is voor iedereen. Ze moeten dan ook leren hoe ze constructief deel kunnen uitmaken van de school als mini-samenleving. Het is ook van belang dat **ouders** betrokken zijn bij de onderwijsloopbaan van hun kinderen, het belang van regelmatige aanwezigheid op school van hun kinderen mee onderschrijven, respect hebben voor de school en voor het gezag van leraren en een bijdrage leveren in het aanleren van gewenst gedrag en het voorkomen van pesten en andere vormen van grensoverschrijdend gedrag tegengaan. Deze ouderlijke verantwoordelijkheden zullen mee verankerd worden in het schoolreglement dat zal uitgroeien tot een schoolcontract, met daarin duidelijke verantwoordelijkheden voor ouders en voor scholen. Door zich bewust te zijn van mogelijke uitdagingen en aandachtspunten in het onderwijstraject van hun kind, dit mee op te volgen en bij te dragen aan de uitwerking van oplossingen, ontstaat er een gedeelde verantwoordelijkheid. Hiervoor is goede onderlinge communicatie tussen de school en de ouders van belang.

Om een positief leerproces te bevorderen willen we ook meer **beleidsdomeinoverschrijdend** werken. Ongewenst gedrag en schooluitval hebben immers een veelheid aan oorzaken en kunnen worden versterkt door een aantal maatschappelijke problemen zoals armoede, problemen in de thuissituatie en uithuisplaatsing. Het maakt dat sommige leerlingen zich in een situatie bevinden waarbij hun leerproces ernstig wordt belemmerd en zelfs het functioneren van de school of de leerling ondermijnd kan worden. Voor die scholen die hiermee geconfronteerd worden is er meer nodig dan enkel inzetten op het aanleren van gewenst gedrag en het bevorderen van een positieve schoolloopbaan. De school is een belangrijke ingangspoort om de juiste ondersteuning tot bij de leerling te krijgen, maar het is niet de taak van de leraar om de leerling naar de juiste instantie toe te leiden. Zichtbaarheid en bereikbaarheid van partners op de school is daarom van groot belang. Ook zo creëren we terug meer ruimte voor leraren om les te kunnen geven.

Wanneer ongewenst leerlinggedrag de klasmanagementvaardigheden van de leerkracht overstijgt, is de schoolleider verantwoordelijk voor extra ondersteuning die leerlingen beter gedrag aanleert. De schoolleider kan daarbij een ander personeelslid aanduiden om deze ondersteuning te bieden. Deze extra begeleiding gebeurt op een manier waarop de leerling geen leestijd mist.

3.2 Leerprestaties en gekwalificeerde uitstroom verhogen.

Onderzoek bevestigt het verband tussen probleemgedrag met weinig motivatie of inzet en slechte schoolprestaties¹⁷. Hoge verwachtingen en kleine succeservaringen zorgen niet alleen voor hogere leerprestaties, maar ook voor meer motivatie en minder uitval bij alle leerlingen¹⁸. Goede leerprestaties vormen zo een beschermende factor tegen vroegtijdig schoolverlaten.

¹⁶ Scholierenkoepel (2025). *Advies 'Naar een veilig en verbonden schoolklimaat'*.

¹⁷ Burssens, D., Goedseels, E., Pleysier, S., & Vettenburg, N. (Eds.). (2019). *Turbulente leerlingen: probleemgedrag op school positief aanpakken*. Gompel&Svacina.

¹⁸ Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2024). Self-determination theory. In *Encyclopedia of quality of life and well-being research* (pp. 6229-6235). Cham: Springer International Publishing.

3.2.1 Er wordt ingezet op sterke instructie

Wanneer de lescontext niet voldoende ondersteunend of gestructureerd is, vergroot dat ook het risico op vroegtijdig schoolverlaten voor alle leerlingen binnen die klasomgeving.¹⁹ **Sterke instructie, in lijn met het eigen pedagogisch project**, is dus noodzakelijk voor zowel sterke leerprestaties als voor meer gewenst gedrag op school. Leeromgevingen dienen leerlingen de noodzakelijke rust en structuur te bieden om hun kennisbasis verder uit te breiden en leerwinst te maken. Als leerlingen niet expliciet weten wat er van hen wordt verwacht, kunnen we niet veronderstellen dat ze dit zelf zullen ontdekken. Als we de juiste gewoontes en het gewenste gedrag niet aanleren, zullen velen onder hen minder succesvol gedrag blijven stellen dat hen leerkansen ontnemt.

3.2.2 Leerlingen in een risicosituatie worden begeleid binnen de school

Slechte leerprestaties, minder motivatie en inzet voor school, slechtere relaties met leerkrachten, spijbelen en schooluitval correleren allen met probleemgedrag op school en zelfs delinquentie.

Aangezien de binding met de school een beschermende factor is die ongewenst gedrag vermindert²⁰, dragen **begeleidingstrajecten op de school zelf**, eerder dan time-out projecten die de leerlingen (tijdelijk) van de school verwijderen, de voorkeur. Dit wil echter niet zeggen dat leerkrachten deze taak op zich moeten nemen, hun focus ligt op het leerproces in de klas.

3.2.3 Scholen en leerlingen worden ondersteund bij het gebruik van uitsluitingen en schorsingen

Scholen kunnen een groot verschil maken in het gedrag van leerlingen. In veel gevallen zijn scholen dan ook in staat om met duidelijke verwachtingen, regels en consequenties uitsluitingen te vermijden. In uitzonderlijke gevallen is gedrag van een leerling echter zo extreem dat schorsing of zelfs uitsluiting nodig is. We steunen schoolleiders om dat recht te gebruiken als alle andere alternatieven ontoereikend bleken. Tegelijkertijd willen we, vanwege de eerder vermeldde correlatie tussen probleemgedrag, spijbelen en schooluitval, leerlingen die uitgesloten worden op de school beter opvolgen. Een schooltraject waarbij leerlingen van de ene naar de andere school worden doorverwezen (zogenaamde “**doorschuiflerlingen**”), kunnen immers niet komen tot de beschermde binding met de school, tot sterke leerprestaties of betere motivatie en inzet. De zorgwekkende stijging in de zelfrapportering van scholen over het aantal (preventieve) schorsingen en uitsluitingen²¹ vergt nader onderzoek en betrouwbaar cijfermateriaal. Sancties zoals uitsluitingen blijven een optie bij ernstige overtredingen en grensoverschrijdend gedrag, maar moeten doordacht en met overdracht naar verdere begeleiding gebeuren.

²⁰ Burssens, D., Goedseels, E., Pleysier, S., & Vettenburg, N. (Eds.). (2019). *Turbulente leerlingen: probleemgedrag op school positief aanpakken*. Gompel&Svacina.

²¹ Cijfers zelfrapportering scholen evolutie definitieve uitsluitingen:

3.3 Veilige leeromgevingen installeren

Als we willen dat leerlingen tot leren komen en leerkrachten hun volle aandacht kunnen geven aan het lesgeven, is een veilige leeromgeving noodzakelijk. Nochtans blijkt uit onderzoek dat veel leerlingen binnen de schoolomgeving te maken krijgen met gedrag dat hen een onveilig gevoel geeft, zoals discriminatie of agressie.²²

Duidelijke gedragsverwachtingen, gezamenlijke normen en een consequente aanpak zijn essentieel om veiligheid te bereiken. Veiligheid veronderstelt voorspelbaarheid en dus duidelijke schoolregels. Ook hier zien we dat een gedragen schoolcultuur, gedeelde verantwoordelijkheid met consequente opvolging en kennis van effectieve interventies het verschil maken.²³

3.3.1 De grenzen van gewenst gedrag worden verduidelijkt

Duidelijke schoolregels die grenzen afbakenen van gewenst gedrag én duidelijk maken wat de consequenties zijn als die grenzen worden overschreden zijn noodzakelijk binnen elke school. Die schoolregels verduidelijken immers hoe waarden als respect, gelijkwaardigheid, betrokkenheid en verantwoordelijkheid in concreet gedrag kunnen worden vertaald.

Binnen deze doelstelling dient de preventieve aanpak met duidelijke regels voor leerlingen én leerkrachten, het trainen van sociale vaardigheden en bekrachtiging van positief gedrag gecombineerd te worden met een reactieve aanpak. Onderzoek wijst op het positieve effect van extra gedragstraining, gedragscontracten met persoonlijke doelen en individuele begeleiding met ouderbetrokkenheid voor leerlingen die frequenter en/of ernstig ongewenst gedrag stellen.²⁴

We benadrukken dat **sancties noodzakelijk zijn** bij het begrenzen van gewenst gedrag. Niemand kan grenzen ervaren als er geen consequenties worden gekoppeld aan het overschrijden ervan. Leerkrachten en directies hebben het mandaat om in te mogen ingrijpen met strafstudies, extra schooltaken, verplichte begeleiding of andere voorspelbare consequenties of straffen.

3.3.2 Leerlingen en scholen in risicosituaties worden beschermd

Met een stijging in probleemgedrag van jongeren op school, focussen we in dit actieplan op veel preventieve maatregelen en begeleiding van risicoleerlingen of leerlingen die extra uitdagingen kennen in hun leven. Als we willen zorgen dat de school een veilige omgeving is voor alle leerlingen en leerkrachten, moeten we hen

²² Emotioneel geweld komt het vaakst voor (in de vorm van vernederend gedrag en discriminatie door medeleerlingen of leerkrachten), gevolgd door fysiek geweld en agressie en tot slot seksueel grensoverschrijdend gedrag. Van Haeken e.a., 2018 geciteerd in Burssens, D., Goedseels, E., Pleysier, S., & Vettenburg, N. (Eds.). (2019). *Turbulente leerlingen: probleemgedrag op school positief aanpakken*. Gompel&Svacina.

²³ van Toly, R., Pouwels, J., Gremmen, M., & Geertsma, A. (2019). Pestgedrag in het MBO: oorzaken en oplossingen: Op de bres voor een sociaal veilige (leer) omgeving.

²⁴ Bosdriesz, M., Evers, M., Wienke, D., Nederlands Jeugdinstituut, & Van De Kam- Van Lent, T. (2016). Beter omgaan met lastig gedrag in de klas. In *Gespreksmateriaal Voor Scholen in Het Primair Onderwijs*. Nederlands Jeugdinstituut.

Comer, J. S., Chow, C., Chan, P. T., Cooper-Vince, C., & Wilson, L. A. (2012). Psychosocial Treatment Efficacy for Disruptive Behavior Problems in Very Young Children: A Meta-Analytic Examination. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 52(1), 26–36.

Guttmannova, K., Szanyi, J. M., & Cali, P. W. (2007). Internalizing and externalizing behavior problem scores. *Educational and Psychological Measurement*, 68(4), 676–694.

Stoltz, S., Van Londen, M., Deković, M., De Castro, B. O., Prinzie, P., & Lochman, J. E. (2013). Effectiveness of an Individual School-based Intervention for Children with Aggressive Behaviour: A Randomized Controlled Trial. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 41(5), 525–548.

ook voldoende informeren over leerlingen die extra aandacht of begeleiding nodig hebben. Daarom willen we scholen ook toerusten met de nodige expertise om voldoende verbinding te creëren tussen de leerlingen en de school en om signalen te herkennen zodat ze correct en tijdig kunnen doorverwijzen naar gespecialiseerde hulpverlening waar nodig.

Wanneer risicosituaties escaleren en er sprake is van grensoverschrijdend gedrag tussen leerlingen of naar leraren toe, informeren we scholen ook beter over de nodige stappen die moeten gezet worden ter bescherming van slachtoffers. Zo kan **er snel geschakeld worden naar de juiste beschermende maatregelen** in gevallen van bijvoorbeeld geweld, bedreiging, spiking, het verspreiden van beeldmateriaal zonder toestemming...

We onderzoeken of scholen beter in contact kunnen staan met justitie om informatie over dreigende radicalisering en intrafamiliaal geweld te delen in functie van het voorkomen van dreigende schooluitval en ongewenst gedrag.

3.4 Gedrag benaderen vanuit een integraal schoolbeleid

Het aanleren van gewenst gedrag, het bereiken van uitgevoerde routines op school en het consequent bewaken van schoolregels veronderstellen een schoolbrede aanpak en geen acties die zich beperken tot enkele lesactiviteiten of uitvoering door een paar leerkrachten. Aanleren van gewenst gedrag en werken aan een positieve schoolloopbaan zit in het gehele handelen van de school en is continu aanwezig. Het werken aan een veilige en verbindende schoolomgeving is een wezenlijk onderdeel van een integraal schoolbeleid en vergt een sterk beleidsvoerend vermogen van scholen. Dit wil zeggen dat alle maatregelen en acties binnen de school bijdragen aan de leerwinst en het welbevinden van leerlingen, dat alle personeelsleden betrokken zijn bij het beleid en dat er constructief wordt samengewerkt met leerlingen, ouders en betrokken partners^{25,26}. Dit impliceert ook dat ook personeelsleden erop worden aangesproken wanneer ze niet handelen in lijn met dat integraal schoolbeleid en er consequenties kunnen volgen in kader van functioneren, evalueren of tucht.

Scholen hebben de vrijheid om te kiezen hoe ze invulling geven aan het schoolklimaat. Dit actieplan wil wel een aantal richtlijnen meegeven om scholen te ondersteunen in het creëren van een schoolklimaat dat beter gedrag en minder schooluitval genereert. We adviseren daarom werk te maken van **een autoritatief schoolklimaat** (zie bijlage 2), dat een veeleisende en gedisciplineerde aanpak op academisch vlak met een responsieve aanpak combineert. De academische ambities zijn duidelijk geformuleerd én leerlingen krijgen ruimte om te participeren. Deze elementen zorgen ervoor dat leerlingen zich de waarden en normen van de school eigen maken, bereid zijn een **hoge academische en disciplinaire standaard** te aanvaarden en er sprake is van een **hogere mate van schoolbinding**. Dit bevordert gewenst gedrag en zorgt voor een buffer tegen ongewenst gedrag, vroegtijdig schoolverlaten en negatieve uitkomsten.

We zorgen er ook voor dat in scholen met een sterk schoolbeleid, onder meer op vlak van gedrag en klasmanagement, minder intensief worden gecontroleerd door de onderwijsinspectie (bv. periodieke

²⁵ Praktische leidraad van de Education Endowment Foundation (EEF): *improving behaviour in schools, guidance report*, hoofdstuk 6 Consistency is key.

²⁶ ,Struyf, E. & De Neve, D. (2024). OBPWO – Effectief klasmanagement en een veilig sklimaat dat leren ondersteunt: van grenzen stellen tot verbinden

controle op 8 jaar i.p.v. 6 jaar, met tussentijdse bezoeken), zodat scholen worden 'beloond' voor succesvol beleid.

[illegible]

4 ACTIES

Inzetten op het voorkomen en aanpakken van ongewenst gedrag en schooluitval hangt o.a. vast aan de voor scholen verplichte opdracht om te werken aan het beleid op leerlingenbegeleiding.²⁷ Door zowel het zorg- als tuchtbeleid te structureren volgens de fasen van leerlingenbegeleiding kunnen beiden in elkaar geïntegreerd worden, in lijn met een autoritair schoolklimaat waarin zowel preventie, zorg, verbinding als consequenties, afspraken en grenzen centraal staan.

Daarom werd geopteerd om ook het actieplan vorm te geven aan de hand van de fasen van leerlingenbegeleiding. Dit heeft als belangrijk voordeel dat het scholen helpt om initiatieven en ondersteuning overzichtelijk te maken binnen een herkenbare structuur. Zo blijft de rode draad in het werken aan leerlingenbegeleiding zichtbaar. Scholen worden gestimuleerd om toe te werken naar een geïntegreerd en effectief beleid, eerder dan telkens van nul te beginnen bij elke nieuwe uitdaging.

De acties kunnen gekoppeld worden aan de drie van de vier fases uit de fasen van leerlingenbegeleiding (zie bijlage 5).

De uitvoering van de meeste acties ligt in eerste instantie bij de schoolbesturen. Ook wanneer andere actoren als verantwoordelijke worden genoemd, nemen scholen en schoolbesturen doorgaans een centrale rol op in de concrete realisatie.

4.1 Acties in fase 0: begeleiding van alle leerlingen (brede basiszorg)

Klasmanagement (doel 1.1, 1.2 en 2.1)

1° Aanbevelingen voor goed gedrag op school (1)

We bezorgen de scholen concrete aanbevelingen voor het ondersteunen van leerlingen bij het vertonen van goed gedrag en verduidelijken hierbij ook de wettelijke bevoegdheden van het personeel bij het reageren op wangedrag.

Elke school ontwikkelt haar eigen aanpak om gewenst gedrag te bevorderen en kan deze aanbevelingen gebruiken als basis. Het eigen pedagogisch project geeft hier verdere invulling aan. Het doel van dit document is om scholen meer duidelijkheid te geven over de wettelijke kaders en hen te inspireren over zinvolle maatregelen om goed gedrag op school te bevorderen.

²⁷ Om scholen tijdens alle fases te ondersteunen en te responsabiliseren wordt, naast het decreet op leerlingenbegeleiding, ook rekening gehouden met andere reeds bestaande regelgevende kaders, zoals de onderwijsdoelen, het participatiedecreet, het decreet betreffende de kwaliteit van onderwijs en de Wet op Welzijn (zie bijlage 1). Waar er reeds goede schoolpraktijken zijn, wordt er verder gebouwd op deze praktijken.

We inspireren ons hierbij onder meer op de Engelse richtlijnen *'Behaviour in Schools. Advice for headteachers and school staff'*²⁸ en op goede praktijken van een aantal scholen in Vlaanderen.

We stellen in samenwerking met onder andere Kenniscentrum Digisprong, PBD en Child Focus een helder **stappenplan** ter beschikking dat scholen en CLB's ondersteunt bij het reageren op incidenten en het contacteren van de nodige diensten en partners ter ondersteuning. De focus ligt hierbij op het omgaan met nieuwe fenomenen zoals straatcultuur, grooming, sexting, gossip accounts etc. o.a. in relatie tot het stimuleren van gewenst gedrag, het leren anticiperen en het voorkomen van ongewenst gedrag. Dit moet ervoor zorgen dat onderwijsprofessionals **bij een incident op school** meteen weten welke stappen ze moeten en kunnen ondernemen. We nemen deze elementen mee op in de 'Aanbevelingen goed gedrag op school'.

Ook de hernieuwde krachtlijnen spijbelen worden opgenomen binnen deze aanbevelingen. We vertrekken daarbij van de Vlaamse krachtlijnen inzake de aanpak van spijbelen die in 2017 werden opgemaakt. We actualiseren de rol en verwachtingen ten aanzien van elke partner (school, PBD, CLB, gemandateerde voorziening, politie, Openbaar Ministerie en rechtbank) zoals ze in de Vlaamse krachtlijnen zijn opgenomen. We stemmen daartoe af met alle betrokken beleidsdomeinen (Onderwijs, Welzijn en Justitie) en partners.

Verantwoordelijke: departement Onderwijs i.s.m. betrokken actoren en onderwijsverstrekkers

Timing: vanaf het schooljaar 2026-2027

2° **Versterkte aandacht door de onderwijsinspectie voor klasmanagement**

Om het leerrecht van alle leerlingen te bewaken, krijgt de onderwijsinspectie de opdracht haar toezicht op het leer- en leefklimaat te versterken, onder meer tijdens de onaangekondigde schoolbezoeken. **De onderwijsinspectie neemt de opdracht op om het klasmanagement nadrukkelijker te onderzoeken.**

Scholen moeten hun eigen aanpak vormgeven en de onderwijsinspectie kan nagaan in welke mate deze aanpak succesvol en gedragen is.

Verantwoordelijke: onderwijsinspectie

Timing: vanaf schooljaar 2026-2027

3° **Klasmanagement in het curriculum van de lerarenopleiding**

In het kader van de versterking van de lerarenopleidingen wordt het curriculum herwerkt, waarbij klasmanagement steeds wordt opgenomen als een onderdeel van de opleiding.

²⁸ Deze richtlijnen zijn gebaseerd op de leidraad 'Improving behaviour in schools' van de Education Endowment Foundation. Dit jaar nog plant Leerpunt de opdracht voor een hertaling van deze leidraad naar de Vlaamse Onderwijscontext.

We overleggen met lerarenopleiders over **een sterkere focus op klasmanagement** binnen de **lerarenopleiding**, zodat leerkrachten beter worden voorbereid op uitdagingen in de klas die het leerproces verstoren.

Verantwoordelijke: lerarenopleidingen i.s.m. departement Onderwijs

Timing: vanaf het schooljaar 2026-2027

4° **Professionalisering inzake klasmanagement**

We zetten in op het informeren, sensibiliseren en professionaliseren van de scholen over bestaande en nieuwe kaders rond **klasmanagement**. We doen dat in samenwerking met de pedagogische begeleidingsdiensten en professionals ter zake en werken dit verder uit in de '**Aanbevelingen** naar goed gedrag op school'.

Er is er ook een **online training** beschikbaar die leraren en schoolleiders ervan bewust maakt hoe rust, routine, regelmaat en relaties op school kunnen worden verankerd in de schoolcultuur, zodat elke leerling tot leren komt.

Verantwoordelijke: departement Onderwijs en pedagogische begeleidingsdiensten

Timing: de training voor basisonderwijs is ter beschikking vanaf de start van het schooljaar 2025-2026, de training zal beschikbaar zijn voor secundair onderwijs vanaf september 2026.

De gedragsexpert (doel 1.1, 1.2, 2.1 en 2.2)

5° **Gedragsexpert op iedere school**

We introduceren de rol van **gedragsexpert** in de school. Elke school zal binnen zijn schoolteam een deskundige moeten aanduiden. Deze persoon ondersteunt schoolteams bij het systematisch en consequent inzetten op gewenst gedrag, aanwezigheid en verbondenheid op school. Hierbij vragen we aandacht voor het opzetten van een gedragsbeleid, vorming van personeel en het begeleiden van leerlingen in het ontwikkelen van leerondersteunende vaardigheden zoals bepaald binnen de minimumdoelen.

Er wordt professionalisering voorzien voor deze gedragsexpert. We gaan, voor de vormgeving en inrichting ervan, in gesprek met de pedagogische begeleidingsdiensten. In deze opleiding moet er aandacht zijn voor klasmanagement, sanctiebeleid, begeleiding en hulpverlening. De gedragsexpert bewaakt bij samenwerking steeds de link met het schooltraject en zorgt dat bij externe trajecten de terugkeer naar school de doelstelling blijft.

Verantwoordelijke: departement Onderwijs i.s.m. de pedagogische begeleiding en de scholen

Timing: schooljaar 2026-2027

Ouderlijke verantwoordelijkheid (doel 1.2, 1.3, 3.1)

Ouders zijn een belangrijke partner voor de onderwijsloopbaan van hun kind. Effectieve thuisbetrokkenheid bij het leren en daar zelf een actieve rol in opnemen, bv. door ondersteuning te bieden bij het verwerken van leerstof, biedt kinderen en jongeren extra kansen om betere leeruitkomsten te behalen. Steeds meer scholen geven echter aan dat **sommige ouders hun verantwoordelijkheid niet of onvoldoende opnemen**.²⁹ Hierdoor wordt de ouderlijke verantwoordelijkheid naar de school en de leraar doorgeschoven. Dat **ouderbetrokkenheid vooral in de thuiscontext** van belang is en een positief effect heeft op kinderen, ongeacht de leeftijd, wordt door wetenschappelijk onderzoek onderschreven.³⁰ Het aanbieden van een ondersteunend en stimulerend gezinsklimaat, hoge verwachtingen stellen t.a.v. leerprestaties, interesse tonen voor en hulp geven bij huiswerk, bespreken van de vooruitgang op school... worden vermeld als effectieve interventies van ouders. Ouders moeten met andere woorden betrokken zijn bij het schoolleven van hun kinderen.

Het is belangrijk dat scholen **duidelijk formuleren wat ze van ouders in hun specifieke rol verwachten**. Scholen zijn autonoom om hun beleid rond ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie vorm te geven. Recent [wetenschappelijk onderzoek](#)³¹ toont aan dat de basisvoorwaarden om een beleid rond thuisbetrokkenheid op te zetten en daar concrete acties aan te koppelen in de meeste Vlaamse scholen echter niet of slechts deels aanwezig zijn.

6° Schoolcontract

We verankeren de minimale **verantwoordelijkheden van scholen en ouders** in het **schoolcontract**.

Van ouders verwachten we dat ze respect hebben voor de school en voor het gezag van leraren/directie en het voorkomen van pesten en andere vormen van grensoverschrijdend gedrag ondersteunen. Daarnaast verwachten we van ouders dat ze het belang van regelmatige aanwezigheid op school van hun kind en het belang van het Nederlands onderschrijven, dat ze aanwezig zijn op het oudercontact en dat ze positief staan tegenover de initiatieven die de school op het vlak van individuele leerlingenbegeleiding neemt t.a.v. hun kind.

Als een school vaststelt dat ouders (of de meerderjarige leerling) nood hebben aan **ondersteuning** bij het opnemen van de ouderlijke verantwoordelijkheid, kan zij dit discreet melden aan het CLB. Vanuit zijn decretale opdracht kan het CLB in samenwerking met de ouders en de school bekijken welke begeleiding nodig is. In overleg wordt bekeken welke problemen zich voordoen. Het CLB maakt daarbij de inschatting of ondersteuning van het lokaal sociaal beleid nodig is voor de ouders. Rekening houdend met het beroepsgeheim van het CLB wordt voorzien in een decretale grondslag voor het delen van gegevens met de actoren van het lokaal sociaal beleid.

²⁹ Commissie Beter Onderwijs (2021). Naar de kern: de leerlingen en hun leer-kracht Rapport van de Commissie Beter Onderwijs.

³⁰ Bakker J., Denessen E., Dennissen M., e.a. (2013). Leraren en ouderbetrokkenheid. Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen. Radboud Universiteit Nijmegen, Behavioural Science Institute en Nederlands Jeugdinstituut (2013). Ouderbetrokkenheid in het onderwijs.

³¹ <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestand.ashx?nr=26043>

Het beleid t.a.v. grensoverschrijdend gedrag op school, m.i.v. het antipestbeleid wordt één van de minimale vereiste in het schoolcontract.

Verantwoordelijke: departement Onderwijs, scholen en CLB's

Timing: vanaf het schooljaar 2026-2027

7° **We werken samen met het toekomstig aanspreekpunt ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie om ouderlijke verantwoordelijkheid en ouderbetrokkenheid positief uit te dragen.**

Verantwoordelijke: departement Onderwijs, toekomstig aanspreekpunt ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie

Timing: vanaf 1 januari 2026

Preventieve aanpak

Uit onderzoek³² blijkt dat een gebrek aan zichtbaarheid en late detectie³³ van de afwezigheidsproblematiek en -dynamiek een van de grootste obstakels in de preventie en aanpak van schooluitval is. Zowel gewettigde als ongewettigde afwezigheden kunnen wijzen op bredere problemen. Zonder duidelijk kader voor opvolging blijven deze signalen onzichtbaar, vermindert hun schoolbinding en wordt de begeleiding verder bemoeilijkt.

Uit onderzoek blijkt dat het beleid dat scholen voeren rond spijbelen en afwezigheden vaak beperkt blijft tot administratieve opvolging en de sanctionering van afwezigheden.³⁴ Veel scholen denken nog te sterk vanuit een controlelogica, waarbij registratie en verificatie centraal staan, eerder dan het versterken van schoolbinding, betrokkenheid en aanklampend inzetten op aanwezigheid.³⁵ Tegelijk geven scholen ook aan dat ze onvoldoende handvatten hebben om proactief te werken aan aanwezigheid. Dit heeft zowel te maken met praktische drempels, als met onvoldoende kennis, middelen en vaardigheden bij het ondersteunend beleid om preventief en activerend aan de slag te gaan.

8° **Contactname bij afwezigheid**

Wanneer een leerling afwezig is dient dit door de school correct worden geregistreerd en geïnterpreteerd. Indien nodig worden ook de nodige stappen genomen om de leerlingen en/of de ouders zo snel als mogelijk te contacteren. Zo wordt de betrokkenheid van de school getoond naar de betrokken en kan de reden van afwezigheid worden achterhaald zodat zo snel als mogelijk kan worden ingegrepen indien nodig. We verwachten van scholen dat er **meteen contact**

³² Keppens, G. A., & Spruyt, B. (2019). Preventie van spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten: Eindrapport. Steunpunt Onderwijsonderzoek; IDEA Consult (2022). *Evaluatie van het onderwijsaanbod voor zieke leerlingen*. Eindrapport.

³³ Keppens, G. A., & Spruyt, B. (2019). Preventie van spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten: Eindrapport. Steunpunt Onderwijsonderzoek

³⁴ Rekenhof (2019). *Verslag van het Rekenhof over het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten. Leerlingenbegeleiding in het beroepssecundair onderwijs*.

³⁵ Keppens, G. & Spruyt, B. (2019). *Preventie van spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten. Eindrapport*.

Het is voor schoolteams (en leerlingen) ook niet altijd duidelijk wat volgens de huidige wetgeving toegelaten of juist strafbaar is, wat een school moet doen of kan.

9° **Kwaliteitscriteria voor ondersteunend les- en vormingsmateriaal**

We werken een **algemeen kader en kwaliteitscriteria** uit voor ondersteunend **les- en vormingsmateriaal** rond gewenst gedrag, omstaanderstrainingen, schoolbinding – en uitval en preventie van grensoverschrijdend gedrag.

Verantwoordelijke: departement Onderwijs

Timing: vanaf schooljaar 2026-2027

10° **Versterkte aandacht door de onderwijsinspectie voor schooluitval**

De **onderwijsinspectie versterkt haar toezichtskader rond leef – en leerklimaat** en neemt in haar opdracht tot controle op de leerlingenbegeleiding expliciet het antipestbeleid mee in de scope. Dit versterkt de verplichting voor scholen om hier rond te werken in het kader van leerlingenbegeleiding en in functie van schooluitval. De onderwijsinspectie werkt daarom binnen haar doorlichtingskader aan indicatoren die een beeld kunnen geven over het beleid in scholen rond het omgaan met pesten en andere vormen van ongewenst gedrag.

Verantwoordelijke: onderwijsinspectie

Timing: vanaf schooljaar 2025-2026

11° **Mentaal welzijn en antipestbeleid**

Mentaal welbevinden van jongeren is een reële zorg waar heel wat onderwijsinstellingen mee kampen. Willen we leerlingen, leraren en het leren zelf opnieuw centraal plaatsen in ons onderwijs, dan is het van belang dat scholen zich omringen met onderwijsprofessionals die hen daarin ondersteunen. Veerkracht en weerbaarheid in de brede samenleving zijn essentieel in de huidige maatschappij. Ook vanuit het onderwijs zetten we in op het versterken van de weerbaarheid van jongeren en vormt mentaal welzijn een belangrijk aandachtspunt. We stimuleren een schoolcultuur waarin jongeren preventief aan mentale gezondheid leren werken. We ondersteunen scholen bij het ontwikkelen van een doortastend antipestbeleid.

We subsidiëren het **Netwerk Kies Kleur tegen Pesten (NKKtP)**. We geven daarbij de opdracht om rekening houdend met bestaande kaders binnen onderwijs en met het nieuwe Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan, linken te verduidelijken naar het versterken van gewenst gedrag en te investeren in een verbindend schoolklimaat. We geven het NKKtP daarbij een consult opdracht om scholen te ondersteunen in hun antipestbeleid.

Verantwoordelijke: departement Onderwijs, NKKtp

Timing: doorlopend

12° **Scholierenkoepel**

De **Scholierenkoepel** zet verder in op het **versterken van peer support op school** (Confixers). Door het welbevinden van leerlingen op school te versterken, bevorderen we positief gedrag en verbondenheid van leerlingen, en bij uitbreiding respect naar de leden van het schoolteam. De subsidiëring van de Scholierenkoepel wordt verdergezet.

Verantwoordelijke: departement Onderwijs, Scholierenkoepel

Timing: doorlopend

13° **Netwerk Samen tegen Schooluitval**

We hervormen het project Netwerk Samen tegen Schooluitval om scholen en CLB's te ondersteunen bij het voorkomen van schooluitval en het bevorderen van een positieve schoolloopbaan. We zorgen ervoor dat de opgebouwde expertise meer wordt ingezet op de werkvloer via vraag- en aanbodgestuurde ondersteuning van schoolteams. De prioriteit gaat uit naar ondersteuning van scholen die hoog scoren op de indicatoren voor schooluitval.

Verantwoordelijke: departement Onderwijs, Netwerk Samen tegen Schooluitval i.s.m. PBD en CLB's

Timing: vanaf schooljaar 2026 – 2027

Veilige leeromgeving

14° **Verbod op wapens, vapes en drugs in scholen**

Alle wapens en drugs zijn verboden bezit op schoolterreinen. Dit verbod geldt voor alle leerlingen, personeelsleden, ouders en gasten die het schooldomein betreden.

In het schoolcontract zal een verplicht verbod op wapens, vapes en drugs worden opgenomen.

Verantwoordelijke: departement Onderwijs

Timing: vanaf schooljaar 2026-2027

4.2 Acties in FASE 1: wanneer extra maatregelen nodig zijn (de verhoogde zorg)

Tucht en leerrecht (doel 2.2, 2.3 en 3.2.)

De beschikbare data over preventieve schorsingen, tijdelijke en definitieve uitsluitingen zijn momenteel niet kwaliteitsvol en worden door een gebrek aan incentives voor scholen ook onvoldoende volledig en correct bijgehouden. Bovendien zijn scholen binnen de huidige regelgeving niet verplicht om in het tuchtdossier te motiveren welke begeleidings- en ondersteuningsmaatregelen ze voorafgaand aan een tuchtmaatregel hebben genomen. Hierdoor ontbreekt informatie over de inspanningen die geleverd zijn om de leerling op school te houden en te begeleiden naar gewenst gedrag en worden scholen weinig geresponsabiliseerd om de leerling op school te houden. Deze informatie kan ook van belang zijn voor de volgende school die de leerling verder moet begeleiden.

De regelgeving laat de overdracht van een tuchtdossier van een leerling tussen scholen op dit moment niet toe, vanuit het idee dat een leerling die van school verandert het recht heeft om op de nieuwe school met een schone lei te starten. Scholen ervaren dan ook vaak moeilijkheden bij het adequaat ondersteunen en begeleiden van leerlingen die van school wisselen, vooral bij ongewenst gedrag. Het ontbreken van een gestructureerde overdracht van begeleidingsmaatregelen tussen scholen kan leiden tot een gebrek aan continuïteit in de ondersteuning van deze leerlingen. Ook dit brengt de schoolloopbaan van de leerling verder in gevaar.

Momenteel is er binnen Onderwijs onvoldoende zicht op de schoolloopbaan die jongeren lopen waarbij er sprake is van een onderwijstraject dat (vaak) onderbroken wordt, o.a.. door schoolwissels, jeugdhulp, externe trajecten, SIO, TOAH etc..³⁶ Hierdoor is het moeilijk om de juiste begeleiding te voorzien om aansluiting bij het onderwijs optimaal te behouden. Ook de informatiedoorstroom tussen de verschillende betrokken actoren verloopt vaak niet optimaal.

15° **Betere registratie van schorsingen en uitsluitingen**

AGODI zal **scholen met een opvallend klein/groot aantal preventieve schorsingen en tijdelijke en definitieve uitsluitingen** actief bevragen over hun dataregistratie in Discimus. Er zal daarbij ook aandacht gaan naar het aantal schoolveranderingen tijdens het schooljaar. Op die manier responsabiliseren we scholen om hun dataregistratie rond preventieve schorsingen, tijdelijke en definitieve uitsluitingen te optimaliseren.

Via de communicatiekanalen van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming en – en waar mogelijk via andere communicatiekanalen, bv. van de Scholierenkoepel en het toekomstig aanspreekpunt ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie – verduidelijken we bij welke instanties (bv. Onderwijsinspectie, Commissie Leerlingenrechten, ...) leerlingen, ouders en scholen kunnen

signaleren dat er sprake is van buitenproportionele tuchtmaatregelen, weigering van inschrijving zonder wettelijke reden en attestering die de leerling verplicht om van school te veranderen.

Verantwoordelijke: AGODI en departement Onderwijs

Timing: vanaf het schooljaar 2026-2027

16° Betere tuchtdossiers

We breiden de motiveringsplicht van scholen bij het nemen van een tuchtmaatregel uit door van **begeleidingsmaatregelen** een **verplicht onderdeel** van het **tuchtdossier** te maken. Indien de school geen begeleidingsmaatregelen voor de leerling nam, moet de school in het tuchtdossier aantonen waarom individuele begeleiding van de leerling niet mogelijk was (bv. in het geval van acute onveiligheidssituatie).

Bij de **overdracht van een tuchtdossier (incl. begeleidingsmaatregelen)** bij schoolverandering bepaalt het schoolbestuur (vanuit zijn rol als verwerkingsverantwoordelijke) welk lid van het schoolteam **exclusief inzagerecht** krijgt in het **vertrouwelijk dossier**. Op die manier maken we het voor scholen mogelijk om indien nodig de leerling van bij de start gericht te begeleiden en te ondersteunen.

We verduidelijken hoe het deze maatregel zich verhoudt tot het bestaande ambtsgeheim en discretieplicht.

Verantwoordelijke: departement Onderwijs, schoolbesturen

Timing: vanaf het schooljaar 2026-2027

17° Het leerrecht van uitgesloten leerlingen

We zorgen ervoor dat een school gelegen in LOP-gebied de inschrijving van een leerling in het gewoon en buitengewoon secundair onderwijs die in de loop van het schooljaar definitief wordt uitgesloten enkel nog **op basis van draagkracht kan weigeren, als er voor de leerling in een andere school binnen het LOP een plaats gevonden wordt en de leerling in die (of een andere school) ingeschreven wordt als regelmatige leerling.**

We onderzoeken hoe op **bovenschools niveau** (schoolbestuur, scholengemeenschap) het onderwijs gegarandeerd kan worden nadat een leerling wordt geschorst of definitief uitgesloten.

Verantwoordelijke: departement Onderwijs, LOP, scholen

Timing: schooljaar 2027-2028

18° Versterkte aandacht door de onderwijsinspectie voor het tuchtbeleid

We geven de **onderwijsinspectie** de opdracht om binnen de schooldoorlichtingen van secundaire scholen verhoogde aandacht te hebben voor het uitreiken van een **groot aantal B-attesten met een strenge clausulering** of een **clausulering waarbij enkel rekening** gehouden wordt met het **studieaanbod van de school**.

Timing: vanaf schooljaar 2026-2027

We geven aan scholen binnen de bestaande financiering een **incentive** om met elders uitgesloten leerlingen aan de slag te gaan. De manier waarop deze budgetneutrale oefening zal gebeuren wordt verder onderzocht.

Verantwoordelijke: departement Onderwijs en AGODI

4.3 Acties in FASE 2: meer gespecialiseerde ondersteuning

Ingrijpen bij extreem gedrag (alle doelen)

In een beperkt aantal scholen zien we een cumulatie van problemen, zoals een groter verloop van leraren, weinig routines en rust in de klassen, meer gedragsproblemen en een te groot aantal schorsingen en uitsluitingen. Deze scholen hebben nood aan doorgedreven deskundige ondersteuning.

Wanneer de onderwijsinspectie in dergelijke scholen ook vaststelt dat er te weinig beleidsvoerend vermogen is om deze problemen aan te pakken, willen we dat die scholen verplicht kunnen worden om zich extern te laten begeleiden, dat kan via een task force.

20° Task force

Er wordt een task force opgericht gespecialiseerd in schoolbeleid, klasmanagement en gedragsproblematieken in onderwijs. Dit **mobiel team van specialisten** biedt via intensieve ondersteuning op de school advies om **het beleid en dagelijkse klaspraktijk** zodanig te **reorganiseren** dat het schoolteam na deze intensieve ondersteuningsperiode zelfstandig kan verder gaan op de ingeslagen weg. De task force raakt binnen deze ondersteunende en advies verlenende rol niet aan de beslissingsmacht van de betrokken school.

De **onderwijsinspectie** kan bij de vaststelling van tekorten in klasmanagement en gedragsbeleid scholen **verplichten om zich extern te laten begeleiden (na een advies 2A)**; dit kan onder meer door de task force. Na een advies 2B zal de erkenning van de school ingetrokken worden, tenzij ze zich laat begeleiden door de task force. Indien wordt gekozen voor deze laatste optie kan nog steeds worden samengewerkt met de PBD die bv. een actieplan kunnen voorleggen aan de task force.

Verantwoordelijke: departement Onderwijs, onderwijsinspectie, PBD, task force, in overleg met onderwijsverstrekkers

Timing: vanaf schooljaar 2027-2028

21° Directies met controlebevoegdheid

Er zal verplicht worden opgenomen dat ouders via ondertekening van het schoolcontract directies het mandaat geven om controle te mogen uitoefenen uitvoeren op de inhoud van lockers, boekentassen en zakken wanneer er een concrete aanleiding is of signalen bestaan van een mogelijke overtreding van dit verbod. Deze bevoegdheid mag niet worden ingezet voor preventieve controles of steekproeven. Directies krijgen vorming om deze taak correct te kunnen uitvoeren en worden niet verplicht om van deze bevoegdheid gebruik te maken. Bij een weigering door de leerling kan de school een tuchtmaatregel nemen.

De samenwerking in het kader van de omzendbrief PLP41 tussen de scholen en de politiediensten wordt verdergezet en versterkt, waarbij de scholen een aanspreekpunt hebben bij de lokale politie.

Verantwoordelijke: departement Onderwijs, directies

Timing: vanaf schooljaar 2027-2028

Samenwerking (doel 1.3)

Er ontbreekt een helder en uniform afsprakenkader tussen scholen, CLB's en schoolexterne partners zoals de medische sector, politie, justitie, welzijns- en werkorganisaties. Hierdoor verloopt de samenwerking vaak gefragmenteerd en is het moeilijk om het traject van leerlingen die tijdelijk buiten het onderwijs vallen goed op te volgen. Dit bemoeilijkt niet alleen het afstemmen van het onderwijstraject op de ondersteuning buiten de school, maar kan ook de terugkeer naar voltijds onderwijs vertragen.

22° Informatiedeling

We brengen de knelpunten in kaart die **informatiedoorstroom** bemoeilijkt tussen onderwijsactoren onderling en onderwijs-, werk-, zorg- en welzijnsactoren over afwezigheden, verontrustend gedrag, schorsingen en uitsluitingen en leerlingen hun begeleidingsmaatregelen, en werken aan oplossingen om relevante data te verzamelen en ontsluiten. We steunen onder meer de uitrol van het project Handle with Care binnen het onderwijs.

Via protocolakkoorden kan het mogelijk gemaakt worden om **cijfers en data te delen met lokale actoren**. Het delen van de cijfers gebeurt met het oog op de lokale noden, maar ook met aandacht voor de Vlaanderenbrede aanpak om succesfactoren en knowhow te delen. We zorgen voor de nodige decretale basis om dit te kunnen doen.

Verantwoordelijke: departement Onderwijs en departement Zorg, Agentschap Opgroeien, departement WEWIS en VDAB

Timing: schooljaar 2027-2028

23° Samenwerken met de medische sector

Samen met de medische sector bekijken we of we **bijkomende richtlijnen vast moeten leggen voor gevoelige of terugkerende afwezigheden**, correcte attestering, specifieke medische attesten, zoals bij sportactiviteiten, de duur van afwezigheidsattesten, en dergelijke. We bekijken welke bijkomende wederzijdse engagementen mogelijk zijn. De focus ligt op het versterken van samenwerking tussen school, (huis)artsen en CLB-artsen, met het oog op snellere afstemming, gezamenlijke casusbespreking bij twijfelachtige of langdurige afwezigheid en re-integratie van de leerling in de school.

Daarnaast **sensibiliseren we de medische sector rond het attesteren van schoolafwezigheden**. Dit gebeurt via bestaande informatiekanalen en via overleg met opleidingsverstrekkers in de medische sector.

We zorgen samen met de CLB-sector, onderwijsverstrekkers en medische sector voor de ontwikkeling van **een leidraad voor scholen en CLB(-artsen) inzake de opvolging van afwezigheden wegens ziekte**. Deze leidraad verduidelijkt wat scholen kunnen en moeten doen bij afwezigheid of vrijstelling met medisch attest en de rol van de school, CLB(-arts) en de medische

We evalueren de **NAFT-trajecten** onder andere wat betreft de toereikendheid van het aanbod, het bereiken van de doelgroep en doelstellingen en de samenwerking tussen de NAFT-aanbieders en relevante (onderwijs)partners.

Verantwoordelijke: departement Onderwijs en Agentschap Opgroeien

Timing: schooljaar 2025-2026

26° **Registratie Bijzonder Kwalificerend traject**

We voorzien dat scholen moeten registreren en monitoren hoeveel en welke leerlingen gebruik maken van het **Bijzonder Kwalificerend Traject** en welke output deze trajecten genereren.

Verantwoordelijke: AGODI en scholen

Timing: vanaf 2027 -2028

27° **Flexibele leerwegen en alternatieve kwalificerende trajecten**

We optimaliseren het kader van flexibele leerwegen en onderwijstrajecten die jongeren ondersteunen in het behalen van een kwalificatie. We zorgen voor meer toegankelijke communicatie naar scholen over de mogelijkheden van deze trajecten en verspreiden good practices naar de scholen. We zetten daarbij expliciet in op doelgroepen van leerlingen die vandaag binnen de risicogroep van vroegtijdige schooluitval zitten zoals leerlingen met schoolachterstand, spijbelaars, leerlingen met psychische problemen en cognitief sterk functionerende leerlingen.

Verantwoordelijke: Departement Onderwijs en Vorming

Timing: start in schooljaar 2025 - 2026

Ruimte voor lokale aanpak

In bepaalde regio's zijn de cijfers van vroegtijdig schoolverlaten structureel hoger dan het Vlaamse gemiddelde. Deze contexten worden gekenmerkt door complexe en cumulatieve uitdagingen, zoals sociaaleconomische kwetsbaarheid of leer- en taalproblemen. Een generieke aanpak volstaat hier niet altijd. De rol van lokale besturen en actoren is hierin cruciaal, zowel in de afstemming als in het verbinden van onderwijs, welzijn, jeugd en werk. Verschillende lokale besturen nemen al initiatieven rond vroegtijdig schoolverlaten, vaak vanuit hun rol in het flankerend onderwijsbeleid. Toch ontbreekt het vaak aan samenhang: acties zijn versnipperd en niet altijd afgestemd op het bredere aanbod.

28° **LOP's krijgen bijkomende opdracht rond het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten**

6 EVALUATIE EN MONITORING

Een doeltreffend actieplan vereist niet alleen doelgerichte maatregelen, maar ook een systematische opvolging. Om de voortgang van het plan op een systematisch manier op te volgen, werken we met een evaluatiekader per strategische doelstelling. De focus ligt op het monitoren van de evolutie richting het beoogde eindresultaat.

Bij de analyse houden we expliciet rekening met contextfactoren en bredere maatschappelijke invloeden die impact hebben op de situatie die we met dit plan willen verbeteren. We streven in de eerste plaats naar inzicht in evoluties, samenhangen en bruikbare lessen om gericht bij te sturen. Monitoring en evaluatie vormen hierin geen eindpunt, maar een belangrijk onderdeel van een evidence informed beleid: ze maken het mogelijk om keuzes te onderbouwen op basis van wat aantoonbaar werkt. Op die manier ontstaat de nodige kennis om maatregelen te versterken waar impact wordt vastgesteld én om bewust afstand te nemen van interventies die onvoldoende effect blijken te hebben.

Evaluatiekader doel 1: Ruimte creëren voor het leerproces

Voor het evalueren van doel 1, gebruiken we onderstaande indicator:

- In interne en/of externe bevestigingen rapporteert het schoolteam dat er meer tijd en ruimte is om te focussen op de kerntaak van lesgeven.

Evaluatiekader doel 2: Leerprestaties en gekwalificeerde uitstroom verhogen

Voor het evalueren van doel 2, gebruiken we onderstaande indicator:

- In data met betrekking tot vroegtijdig schoolverlaten en tuchtmaatregelen wordt zichtbaar dat er **meer leerlingen de school verlaten met een kwalificatie** en dat er **minder tuchtmaatregelen** genomen worden.

Evaluatiekader doel 3: Veilige leeromgevingen creëren

Voor het evalueren van doel 3, gebruiken we onderstaande indicator:

[illegible]

- Bij doorlichtingen door de onderwijsinspectie geven leerlingen aan dat zij zich **veilig en gerespecteerd** voelen binnen de schoolomgeving.

////////////////////////////////////

BIJLAGE 1 Overzicht belangrijke kaders

De regelgevende kaders binnen onderwijs zijn:

Onderwijsdoelen als basis

Verskillende onderwijsdoelen^[3] gaan over het aanleren van een gezonde levensstijl, inclusief weerbaarheid tegen grensoverschrijdend gedrag. Het aanleren van een gezonde levensstijl start al in de kleuterklas (bv. leren hulp inschakelen). De onderwijsdoelen gaan niet alleen over fysieke aspecten van gezondheid maar omvatten ook sociale en psychische aspecten van gezondheid, bv. leren om: 'neen' te zeggen, je grenzen te leren kennen, grenzen van anderen te respecteren, weerbaar te zijn, relaties aan te gaan, hulp in te roepen waar nodig e.d.

Via de onderwijsdoelen is ook het leren omgaan met online-risicogedrag voorzien.

In de nieuwe minimumdoelen in het basisonderwijs wordt vertrokken vanuit verschillende vakdisciplines. Het werken aan grensoverschrijdend gedrag is mogelijk vanuit verschillende van deze vakdisciplines. Zo zijn er onder meer: de sleutelcompetentie op het vlak van lichamelijk, geestelijk en emotioneel bewustzijn en gezondheid, de sociaal-relatieve competenties, leercompetenties (met inbegrip van onderzoekscompetenties, innovatie-denken, creativiteit, probleemoplossend en kritisch denken, systeemdenken, informatieverwerking en samenwerken) en tevens de sleutelcompetenties rond burgerschap en digitale competenties. Er is dus een brede basis om op verder te werken met verschillende ingangsmogelijkheden en onderlinge verbanden.

De overheid bepaalt enkel 'wat' er minimaal aan bod dient te komen, niet 'hoe' dat moet gebeuren. Op basis van de onderwijsdoelen werken de onderwijsverstrekkers concrete leerplannen uit die scholen kunnen gebruiken. In een leerplan:

- moeten minstens de onderwijsdoelen die de overheid vastlegt worden opgenomen;
- kan het schoolbestuur doelen die het uitdrukkelijk voor zijn leerlingen formuleert, toevoegen. Dat kan zowel vanuit het eigen pedagogisch project als vanuit de eigen visie op het vak.

Ter ondersteuning van het uitwerken van leerplannen en het werken rond onderwijsdoelen werkten **verschillende experts die scholen ondersteunen aan leerlijnen** die toelaten dat scholen bij de organisatie van educatieve activiteiten kunnen rekening houden met de ontwikkeling van de kinderen en jongeren. Tevens werkten experts aan bevestigingen die de scholen kunnen gebruiken om hun lessen af te stemmen op hun leerlingen. Het Departement Onderwijs en Vorming communiceert over het voorhanden zijnde materiaal.

Decreet betreffende de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding

In dit decreet wordt het werken aan signaalherkenning en het voorzien van zorg en begeleiding onderlijnd. Het decreet vertrekt vanuit het uitgangspunt dat er moet gezorgd worden voor systematische opvolging van leerlingen en waar nodig hulp en begeleiding voorzien wordt. Hierdoor wordt er onder meer ingezet op beschermende factoren en het verminderen van risicofactoren. Het werken aan een beleid tegen pesten en geweld is dan ook onderdeel van het werken aan leerlingenbegeleiding.

Sinds de wijzigingen aan het decreet in 2018 zijn scholen de eerste verantwoordelijke voor het uitwerken van een geïntegreerd beleid op leerlingenbegeleiding op een continuüm van zorg.

Het voeren van een beleid op leerlingenbegeleiding en samenwerken met een Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB) is een erkenningsvoorwaarde voor de school. Op initiatief van een school worden samenwerkingsafspraken gemaakt met een CLB. Scholen en CLB's maken hierbij ook afspraken over hoe ze omgaan en samenwerken bij grensoverschrijdend gedrag, verontrusting, signalen van kindermishandeling enz.

Een geïntegreerd beleid is afgestemd op het pedagogisch project van de school en vertaalt zich in de klaspraktijk van de leraar. Leerlingenbegeleiding staat in die zin niet los van het onderwijsgebeuren in de school maar maakt er integraal deel van uit. Bij de ontwikkeling van het beleid op leerlingenbegeleiding houdt de school rekening met de noden van zijn leerlingenpopulatie en de schoolse context. Het hele schoolteam, ouders en leerlingen krijgen inspraak in dit beleid zodat het door iedereen gedragen is. De school neemt alle info over leerlingenbegeleiding op in het schoolreglement. In haar beleid neemt een school ook op hoe het schoolteam verder geprofessionaliseerd wordt in leerlingenbegeleiding.

Decreet betreffende de kwaliteit van onderwijs

Via het decreet betreffende de kwaliteit van onderwijs is er voorzien dat pedagogische begeleidingsdiensten (PBD) scholen en CLB's ondersteunen. PBD's begeleiden scholen en CLB's in hun ontwikkeling tot professionele en lerende organisaties. De PBD ondersteunt de school bij het uitvoeren van haar opdracht binnen het zorgcontinuüm. Daarnaast kan ze voor bepaalde thema's ook zelf vormingen aanbieden of een aanbod op maat voorzien voor scholen of CLB's die hierom vragen. In dit alles heeft de PBD een makelaarsfunctie. De PBD heeft kennis van het aanbod aan nascholingen/vormingen rond het beleid op leerlingenbegeleiding op zich en rond specifieke relevante thema's binnen dit beleid of kent de partners waarnaar ze kan doorverwijzen.

CLB's zetten zelf in op professionalisering van CLB medewerkers via bv. deelname aan vorming 'signs of safety'. Waar nodig gaan CLB's ook in overleg met netwerkpartners om hun samenwerking te optimaliseren. CLB's volgen ook zelf projecten die op lokaal niveau worden opgezet en die zorgen voor een betere afstemming over sectoren heen.

Het decreet op kwaliteit beschrijft tevens de opdrachten en bevoegdheden van de onderwijsinspectie. De onderwijsinspectie gaat tijdens haar doorlichtingen o.a. na of een school de onderwijsdoelen behaalt. Tevens is er tijdens de doorlichting aandacht voor de leerlingenbegeleiding vanuit verschillende perspectieven: het beleid op de leerlingenbegeleiding, de uitvoering van de leerlingenbegeleiding volgens

////////////////////////////////////

het zorgcontinuüm (met onder meer aandacht voor het begeleidingsdomein 'psychisch en sociaal functioneren', waarbij het welbevinden van de leerling centraal staat) en de integratie van de leerlingenbegeleiding in de klaspraktijk. In het kader van de stijgende digitalisering is de onderwijsinspectie daarbij ook alert voor het veilig en positief gebruik van de digitale infrastructuur en het vermijden van problematisch online gedrag.

Door op die wijze te werk te gaan is er aandacht voor de brede basiszorg en wordt er ook nagegaan hoe de school inspeelt op de door haar vastgestelde noden en behoeften.

Wanneer het aanbod en de evaluatie niet voldoen, stelt de onderwijsinspectie een tekort vast voor de kwaliteit van de onderwijsleerpraktijk. De school is dan verplicht te werken aan dit tekort. Bij meerdere tekorten kan de doorlichting leiden tot een ongunstig advies met mogelijkheid om te verzoeken dat de procedure tot intrekking van de erkenning niet opgestart wordt op voorwaarde dat het bestuur het engagement aangaat om zich bij het werken aan de tekorten extern te laten begeleiden.

De onderwijsinspectie neemt tijdens een doorlichting ook klachten mee die bij haar worden gemeld van ouders/leerlingen (zie ook verder onder klachtenbehandeling).

Decreet betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad

Het decreet betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad, meer bepaald artikel 21.10°, laat toe dat het welzijns-, veiligheids- en gezondheidsbeleid, inclusief een beleid aangaande de bescherming van de integriteit van kinderen en jongeren, van een school ten aanzien van leerlingen op een schoolraad worden besproken. Dat maakt dat leerlingen en hun ouders bekommernissen over het gevoerde beleid kunnen signaleren en eventueel kunnen mee denken in het uitwerken van oplossingen.

De regelgevende kaders buiten onderwijs zijn:

Wet op Welzijn.

Als instellingsbestuur zijn scholen wettelijk verplicht om het welzijn van al hun personeelsleden te bevorderen, te bewaken en te beschermen. Hierbij moeten er in eerste instantie schadelijke situaties worden voorkomen. Indien schadelijke situaties toch voorkomen moet de schade daarvan worden beperkt. Er gaat hierbij onder meer aandacht naar voorkomen van stress, burn-out en ongewenst gedrag, de zogenoemde psychosociale risico's op het werk. Voorkomen is nog altijd beter dan genezen. Daarom zet de federale wetgeving voor de preventie van psychosociale risico's uit 2014 instellingsbesturen ook aan om vooraf na te denken over mogelijke psychosociale gevaren in de onderwijsinstelling en over passende (preventie)maatregelen. De wetgeving verduidelijkt tevens de rol van de verschillende partijen. Instellingsbesturen en directies spelen hierin een sleutelrol.

BIJLAGE 2 Vormgeving schoolklimaat

In een verbindend schoolklimaat gaan leerlingen graag naar school. Een verbindend schoolklimaat komt tot stand door een geïntegreerd en holistisch beleid op leerlingenbegeleiding.

Een schoolcultuur ontstaat als alle leerlingen en schoolpersoneel zich de sociale relaties, waarden en normen, structuren en interactiepatronen eigen maken en hun gedrag hieraan aanpassen³⁷.

Een verbindend schoolklimaat wordt bepaald door een bepaald niveau van responsiviteit en academische veeleisendheid.

Responsiviteit verwijst naar de graad van warmte, ondersteuning en vertrouwensvolle relaties tussen het schoolpersoneel en de leerlingen.

Academische veeleisendheid verwijst naar het streven naar hoge academische standaarden en het aanbieden van een duidelijke structuur en discipline.

Volgens het niveau van responsiviteit en academische veeleisendheid zijn 4 schooltypes te onderscheiden.

	Lage responsiviteit	Hoge responsiviteit
Lage academische veeleisendheid	Onverschillig schoolklimaat	Toegeeflijk schoolklimaat
Hoge academische veeleisendheid	Autoritair schoolklimaat	Autoritatief schoolklimaat

Onverschillig schoolklimaat zet niet in op een vertrouwensrelatie met de leerlingen en stelt geen hoge academische doelen voorop. Vergelijkbaar met een laissez-faire houding.

Toegefelijk schoolklimaat investeert in een vertrouwensrelatie met de leerlingen, maar stelt in mindere mate academische vereisten. Er wordt minder ingezet op discipline en op het onderhandelen van bepaalde regels met de leerlingen.

Autoritair schoolklimaat duidt op duidelijke academische ambities ten aanzien van de leerlingen. Maar er is een gebrek aan participatie en wederzijds vertrouwen tussen schoolpersoneel en leerlingen om die doelen te verwezenlijken. Communicatie gebeurt voornamelijk top-down.

Autoritatief schoolklimaat³⁸ combineert een veeleisende en gedisciplineerde aanpak op academisch vlak met een responsieve aanpak. De academische ambities zijn duidelijk geformuleerd en leerlingen krijgen ruimte om te participeren.

Onderzoekers G. Keppens en B. Spruyt (2016) stelden in hun SONO-onderzoek vast dat het autoritatief schoolklimaat de meest positieve impact heeft op ongewenst gedrag zoals het spijbelgedrag.

³⁷ Keppens en Spruyt spreken in hun SONO-onderzoeksrapport over: "the quality and character of school life and is based on patterns of people's experiences of school life and reflects norms, goals, values, interpersonal relationships, teaching and learning activities, and organizational structures".³⁷

³⁸ [Verbindend schoolklimaat - voor directies](#)

Responsiviteit blijkt belangrijker bij de preventie van ongewenst gedrag dan academische en disciplinaire veeleisendheid. Academische veeleisendheid blijkt alleen succesvol als het gecombineerd wordt met responsiviteit. Als leerlingen hun schoolomgeving als ondersteunend ervaren, blijken ze meer bereid een hoge academische en disciplinaire standaard te accepteren.

- Als leerlingen gedwongen worden tot een zeer veeleisende structuur zonder een basis van wederzijds vertrouwen, heeft een veeleisende aanpak weinig kans op slagen. In die omstandigheden zullen leerlingen wellicht geneigd zijn om tegen de autoriteit te rebelleren.

Autoritatieve scholen combineren een veeleisende en gedisciplineerde aanpak op academisch vlak met een responsieve aanpak. Dit type scholen zet in op:

- Ambitieuze leerdoelen realiseren
- Duidelijke regels en discipline
- Warmte, vertrouwen en veiligheid
- Ondersteunende relaties, duidelijke doelen en een hoge graad van betrokkenheid zorgen ervoor dat ook de leerlingen zich de waarden en normen van de school eigen maken. Hetzelfde principe vindt plaats bij schoolbinding.

Autoritatieve scholen slagen er dan ook vaker in om schoolbinding op het niveau van de leerling te realiseren. Een sterke schoolbinding zorgt voor een buffer tegen ongewenst gedrag.

BIJLAGE 3 Voorbeelden van acties in de pijler educatie

Een systematische, effectieve langetermijnstrategie tegen pesten en andere vormen van ongewenst gedrag wordt in pijler educatie ontwikkeld door:

- × Volwassenen te stimuleren om vaardigheden aan te leren waarmee ze op een respectvolle en doeltreffende manier kunnen tussenbeide komen bij allerlei situaties
- × Leerlingen bewust te maken van het effect van hun gedrag op degenen die ermee te maken krijgen
- × Leerlingen die kennis en vaardigheden bij te brengen die ze nodig hebben om op te komen tegen pesten en andere vormen van ongewenst gedrag en om conflicten te beheersen

Alleen als iedereen – van directie tot leerlingen – samenwerkt, ontstaat er een sfeer waarin wederzijds respect vanzelfsprekend wordt.

Leerfrustraties, een laag zelfbeeld en ontoereikende sociale vaardigheden dragen allemaal bij tot mogelijk pesten en ander vormen van ongewenst gedrag. Leerstrategieën waarbij leerlingen elkaar helpen en ondersteunen doen leerlingen beter presteren, geven hen meer zelfvertrouwen en maken hen taalvaardiger – ongeacht op welke leeftijd en voor welk vak ze worden gebruikt. Ze dragen niet alleen bij tot betere kennisoverdracht, maar bieden ook een tegengewicht voor alle vormen van vooroordelen, discriminatie en onverdraagzaamheid.

Ook de lesinhoud zelf biedt soms raakpunten met pesten en andere vormen van ongewenst gedrag. Via de educatieve activiteiten kunnen leerlingen meewerken aan een schoolklimaat waarin ongewenst gedrag geen kans maakt. Hieronder maar enkele suggesties ter inspiratie die al vaak door schoolteams worden aangewend.

Literatuur kan leerlingen er bijvoorbeeld toe aanzetten om het gezichtspunt van iemand anders in te nemen zodat ze meer inzicht krijgen in hun eigen gedrag. Zien leerlingen de dynamiek van het pesten of andere vormen van ongewenst gedrag in een concrete context, dan ontdekken ze welke sociaal verantwoorde keuzes iedereen heeft.

Lessen rond mediawijsheid bijvoorbeeld geven leerlingen meer inzicht in negatieve stereotyperingen en onrealistische voorstellingen van relaties of geweld.

Niet alleen lezen, maar ook schrijven kan leerlingen een beter inzicht geven in pest- en ander ongewenst gedrag. **De dagboektechniek** is een goed middel tot reflectie en een beter inzicht in pestsituaties. Maar je kunt leerlingen ook vragen om zich in te leven in de rol van iemand anders. Door te schrijven vanuit een ander perspectief verkennen kinderen en jongeren de gebeurtenissen en relaties die hun leven beheersen. Dat verhoogt niet alleen hun begrip van de problematiek, het versterkt ook hun vermogen tot empathie.

Op dezelfde manier kunnen **thema's en begrippen uit de sociale wetenschap** de leerlingen zowel kennis bijbrengen als de pestproblematiek in een bredere context plaatsen. **De techniek van het rollenspel** wordt in heel wat handboeken en programma's aangeraden als een manier om meer inzicht te krijgen in

////////////////////////////////////

Bijlage 4 koppeling aan fasen leerlingenbegeleiding uit het zorgcontinuüm

We focussen in dit actieplan op drie van de vier fases³⁹ uit de fasen van leerlingenbegeleiding:

- **Fase 0 - brede basiszorg voor alle leerlingen**

Een sterke brede basiszorg⁴⁰ is voelbaar tot op de klasvloer en creëert een krachtige leeromgeving met aandacht voor de onderwijsbehoeften van alle leerlingen. Hoe effectiever de brede basiszorg, hoe minder nood er is aan bijkomende maatregelen en hoe meer leerkrachten kunnen focussen op lesgeven. Het doel is elke leerling maximaal tot leren te brengen in een schoolomgeving die gewenst gedrag en schoolbinding versterkt en ongewenst gedrag en schooluitval voorkomt. Scholen zorgen hiertoe voor routines en afspraken, heldere communicatie met iedereen die bij het leerproces is betrokken en een dagelijkse inbedding van goed gedrag en schoolbinding in de lespraktijk.

- **Fase 1 - verhoogde zorg**

Soms is er meer begeleiding nodig dan een krachtige leer- en leefomgeving bv. bij ongerustheden over het leerproces, de ontwikkeling of participatie. De school kijkt, samen met leerlingen en ouders, naar oorzaken van ongewenst gedrag of schooluitval en wat er nodig is om gewenst gedrag en schoolbinding mogelijk te maken. Ze gaat na welke maatregelen nog op school of in de klas genomen kunnen worden om het positief leerproces doelgericht te ondersteunen. Voor ondersteuning kan de school beroep doen op de PBD, het CLB of een externe expert. Leerling en ouders worden actief betrokken.

- **Fase 2 - uitbreiding van zorg**

Als ook de extra aanpassingen op de school onvoldoende zijn of het onduidelijk is welke extra ondersteuning juist nodig is kan de school het CLB inschakelen dat actief op zoek gaat naar onderliggende oorzaken en oplossingen in samenspraak met leerlingen en ouders. Op basis van deze analyse kan school haar aanpak in de brede basiszorg of verhoogde zorg verfijnen. Het CLB kan ook zelf begeleiding opnemen of ondersteunen via een andere kernactiviteit⁴¹. Ook ondersteuning via een extern aanbod kan mogelijk zijn. Dit kan zich ook buiten de school afspelen (bv. school externe trajecten) en niet-onderwijs partners omvatten (bv. hulpverlening, politie, lokaal bestuur etc.).

De fasen versterken elkaar in de praktijk en de toepassing dient flexibel en dynamisch te zijn. We benaderen deze fasen daarom volgens het principe van geschakelde zorg. Bij verhoogde zorg loopt de brede basiszorg door en tijdens uitbreiding van zorg blijven brede basiszorg en verhoogde zorg actief.

³⁹ De vierde fase van het zorgcontinuüm, die voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften bestaat uit een overstap naar een individueel aangepast curriculum, laten we buiten beschouwing. Dit omdat deze fase een invulling per individuele leerling vergt en deze moeilijk te vatten zijn binnen algemene acties. Binnen de evolutie naar scholen voor iedereen wordt aandacht besteden aan de manier waarop scholen ook leerlingen met zorgnoden in deze fase kunnen begeleiden.

⁴⁰ [Brede basiszorg: Gedrag & Emotie – Prodia](#)

⁴¹ [Opdrachten van het CLB - voor CLB's](#)

Bijlage 5: Begrippenlijst

Gewenst gedrag is gedrag dat voldoet aan de verwachtingen en doelen die er zijn binnen een sociale context, in dit geval de schoolse context. Gewenst gedrag gaat dus verder dan het uitblijven van ongewenst gedrag, het gaat om positief gedrag, dat positieve gevolgen heeft voor zowel de leerling zelf als voor zijn omgeving, bijvoorbeeld beleefd zijn, actief meedoen, grenzen van anderen respecteren, beleefd communiceren etc. Het is nodig om dit gedrag te vertalen in duidelijke regels en afspraken en aan te leren, eerder dan te verwachten dat dit bij kinderen en jongeren een evidentie is.⁴²

Ongewenst gedrag op school omvat een breed scala aan gedragingen die een negatieve invloed hebben op de leerling zelf, de klasgenoten, de leerkracht of de schoolomgeving. Het kan variëren van milde verstoringen, naar ernstig ongewenst gedrag tot ernstig ongewenst gedrag, steeds met minder of meer impact op het aanbod aan kwaliteitsvol onderwijs en op leerprestaties.

In dit plan hebben we het dus zowel over minder ernstig gedrag dat lesroutine verstoort en zo het leereffect ondermijnt (blijven praten, geen lesmateriaal bijhebben, in discussie blijven gaan...) als gedrag dat de grenzen van anderen overschrijdt of de werking van de school belemmert (uitschelden, discrimineren, bedreigen, stelen, spijbelen, pesten, vechten, iemand tot seksuele handelingen dwingen...).

Er zijn ook **gedragsstoornissen** die de leerling ernstig belemmeren in zijn functioneren op school en in sociale situaties. In de evolutie naar scholen voor iedereen wordt verder uitgewerkt hoe leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, waaronder ook leerlingen met een gedragsstoornis, ondersteund kunnen worden in de school en het recht op kwalitatief onderwijs behouden.

Met **schooluitval** verwijzen we naar alle manieren waarop een leerling tijdelijk of permanent niet meer effectief deelneemt aan het onderwijs. Dit omvat situaties waarbij de leerling fysiek niet aanwezig is, bij gewettigde of ongewettigde afwezigheden, maar ook situaties van stille uitval waarbij de leerling mentaal of cognitief afhaakt en niet langer actief betrokken is bij het leerproces. Voorbeelden zijn (chronische) demotivatie, psychosociale problemen, moeilijke integratie na langdurige afwezigheid of een structureel gebrek aan aansluiting bij het onderwijsaanbod. Dit kan zich ook voordoen bij cognitief sterk functionerende leerlingen, en in het bijzonder bij uitzonderlijk hoogbegaafde leerlingen, wanneer het onderwijsaanbod onvoldoende aansluit bij hun onderwijsnoden. We hebben ook aandacht voor het groeiend aantal leerlingen dat wegens ongewenst gedrag definitief geschorst wordt van de school⁴³. Deze leerlingen lopen een groot risico op ongekwalificeerde schooluitval, zeker als ze geen begeleidingstraject naar beter gedrag aangereikt krijgen en telkens worden doorgeschoven naar een volgende school.

Schoolbinding verwijst naar de mate waarin een leerling zich verbonden met, betrokken op en gewaardeerd door de school en het leerproces voelt. Indien er sprake is van een sterke schoolbinding voelt de leerling zich veilig en gemotiveerd om actief deel te nemen aan de lessen en zich in te zetten voor zijn eigen schoolloopbaan. De leerling voelt zich welkom en ondersteund op school, heeft een goede relatie met zijn

⁴² Bennett, T. (2022). *Regie in de klas*. Uitgeverij Phronese.

⁴³ [Cijfers zelfrapportering scholen evolutie definitieve uitsluitingen](#):

medeleerlingen en onderwijspersoneel en ervaart het onderwijs als zinvol en relevant. Daarnaast voelt de leerling zich ook verantwoordelijk voor zijn eigen schoolse prestaties en vorderingen.⁴⁴

Ongewenst gedrag en schooluitval hebben verschillende oorzaken, die ook buiten de school kunnen liggen (o.a. gebrek aan ondersteuning van ouders, gezinssituatie, armoede, negatieve effecten van sociale media, slachtoffer van verschillende vormen van geweld in het gezin of daarbuiten). Hoewel het niet de verantwoordelijkheid is van de scholen om deze problemen aan te pakken, krijgen zij wel te maken met de consequenties van deze omstandigheden in de klas. Het is daarom noodzakelijk samen te werken met alle partners binnen Welzijn maar ook Justitie om leerlingen en gezinnen met zo weinig mogelijk drempels te kunnen doorverwijzen naar gepaste ondersteuning. De school moet hierin een toegangspoort vormen en voldoende zijn toegerust om deze doorverwijzing en hulpverlening te kunnen opvolgen. Dan pas kunnen leerkrachten zich volledig richten op hun kerntaak, het lesgeven, en kunnen leerlingen in een veilige gestructureerde schoolomgeving tot leren komen.

We kijken in dit actieplan naar het basis- en secundair onderwijs. Een aanklappend schoolbeleid in het basisonderwijs legt de fundamenten voor schoolbinding in het secundair onderwijs. Het verlies aan schoolbinding kan immers al zo vroeg starten als in het basisonderwijs. Ook het basisonderwijs wordt steeds vaker geconfronteerd met ongewenst gedrag en problemen in de persoonlijke levenssfeer van leerlingen die de schoolbinding aantasten en waar scholen geen raad mee weten. Daarom is het essentieel om vanaf het basisonderwijs actief te werken aan schoolbinding en gezonde schoolroutines en het tegengaan van schooluitval, zodat leerlingen die positieve ervaring mee kunnen nemen naar het secundair onderwijs.

Dit moet er ook toe leiden om kansen op ongewenst gedrag in andere onderwijsniveaus en in het volwassen leven te verkleinen. We weten immers uit wetenschappelijk onderzoek dat als we tijdig ingrijpen en zorgen voor een degelijke aanpak en begeleiding er later ook minder kans is op ongewenst gedrag.⁴⁵ Ook is het behalen van een kwalificatie nog steeds een belangrijke factor die bijdraagt aan een succesvolle en duurzame instroom op de arbeidsmarkt.⁴⁶ In het secundair onderwijs moeten we die preventieve aanpak verderzetten, en ondersteunen met voldoende gerichte ondersteuningsacties bij risicoleerlingen en reactieve maatregelen bij ongewenst gedrag en schooluitval⁴⁷.

De maatregelen in dit plan beperken zich niet enkel tot de klaslokaalcontext, maar strekken zich uit tot alle facetten van de schoolorganisatie. Voldoende aandacht voor leerlingbegeleiding, schooleigen projecten die inzetten op gewenst gedrag en het voorkomen van ongekwalificeerde schooluitval zijn daarom noodzakelijk.

⁴⁴ Keppens, G., & Spruyt, B. (2021). Het belang van schoolbinding: Effecten van interventies ten aanzien van ongeoorloofd schoolverzuim onderzocht. *JGZ Tijdschrift voor jeugdgezondheidszorg*, 53(2), 68-72.

⁴⁵ Prof. Robert Tjhornberg: Social and Moral Processes of School Bullying, keynote op het World Antibullying Forum 2025

⁴⁶ VDAB, Schoolverlatersrapport (2025). [Schoolverlatersrapport | VDAB](#)

⁴⁷ Keppens, G., & Spruyt, B. (2021). Het belang van schoolbinding: Effecten van interventies ten aanzien van ongeoorloofd schoolverzuim onderzocht. *JGZ Tijdschrift voor jeugdgezondheidszorg*, 53(2), 68-72.

Bijlage 6

Leerondersteunende vaardigheden omvatten gedragingen die nodig zijn om op een efficiënte en constructieve wijze deel te nemen aan het sociale leven, zowel op maatschappelijk als op intra- en interpersoonlijk vlak, en in het bijzonder binnen de schoolcontext.

Gedrag dat sociale vaardigheden ondersteunt in de klas en op school vormt de basis voor een effectieve leeromgeving. Het is gestoeld op duidelijke structuren, expliciete gedragsverwachtingen en consequente opvolging. Goed gedrag is geen vanzelfsprekendheid, maar staat evenwaardig naast cognitieve ontwikkeling. Het dient expliciet aangeleerd, onderhouden en ingebed te worden in het pedagogisch project. Het doel is om elke leerling, ook de meest kwetsbare, optimale leerkansen en ontwikkelingsmogelijkheden te bieden. Leerondersteunend gedrag vormt zo een cruciale voorwaarde voor kwalitatief onderwijs en een veilige leeromgeving.

Kenmerkend voor een positieve schoolcultuur is dat de aandacht voor onderwijskwaliteit en -visie doorwerkt tot in de haarvaten van de school.

Sterke leerondersteunende vaardigheden berusten op een combinatie van kennis, vaardigheden, competenties, gewoontes, neigingen en waarden. De opbouw van een rijke woordenschat waarmee leerlingen taal kunnen geven aan emoties, is doorheen de basisschool onlosmakelijk verbonden met de ontwikkeling van deze vaardigheden.

Voor het aanleren ervan zijn vier elementen essentieel:

- expliciet: leerlingen weten welke kennis, vaardigheid of attitude wordt aangeleerd;*
- focus: er is voldoende en gerichte instructie- en oefentijd;*
- sequentieel: leeractiviteiten bouwen voort op elkaar en nemen in complexiteit toe;*
- actief: sociale vaardigheden worden het best ontwikkeld via actieve werkvormen zoals rollenspel en gedragsoefeningen.*

Leerondersteunende vaardigheden als curriculum zijn essentieel, maar op zichzelf niet voldoende. Ze moeten ingebed zijn in een consistent schoolbeleid inzake gedrag en sociale vaardigheden, met vertaling naar klasmanagement en effectieve didactiek. Daarom verwijzen de minimumdoelen expliciet naar school- en klasafspraken; uiteraard geldt dit ook voor doelen waar dit impliciet blijft.

De omschrijving van leerondersteunende vaardigheden binnen de minimumdoelen laat toe:

- begripsverwarring te vermijden en de doelen eenduidig te formuleren, zodat ontwikkelaars van leerplannen en leermiddelen, evenals leerkrachten, duidelijk weten wat minimaal aan bod moet komen;*
- doelen te formuleren die enerzijds ruimte laten voor eigen pedagogische accenten, en anderzijds een stevig gemeenschappelijk kennisfundament bieden.*

De minimumdoelen voor leerondersteunende vaardigheden zijn opgesteld rond twee fundamentele onderwerpen: veiligheid en verantwoordelijkheid opnemen om optimaal te kunnen leren. Dit draagt bij aan een evenwichtige, respectvolle omgang met elkaar, en creëert maximale leerkansen voor alle

////////////////////////////////////